

XX-3253

Seat No. _____

M. A. (Part - II) Examination

April / May – 2003

Political Science : Paper - XII

(Indian Foreign Policy)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

સૂચના : બધા પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

- ૧ “ભારતની વિદેશનીતિના ઘડતરમાં પંડિત જવાહરલાલ નેહરુએ કદાચ બીજા વડાપ્રધાનોની તુલનામાં સૌથી મહત્વનો ભાગ ભજવ્યો હતો”. - ઉદાહરણો આપી ચર્ચો. તેમની આ મહત્વની ભૂમિકા માટે જવાબદાર પરિબળો કયાં હતાં ?

અથવા

- ૧ ભારતની વિદેશનીતિના ઘડતરમાં આંતરરાષ્ટ્રવાદ એશિયાવાદ અને સામ્રાજ્યવાદ અને સંસ્થાનવાદનો વિરોધ, રંગભેદનો વિરોધ જેવી રાજકીય પ્રણાલિકાઓએ ભજવેલી ભૂમિકાની ટીકાત્મક સમીક્ષા કરો.
- ૨ “શીત યુદ્ધના અંતને કારણે ભારત અને અમેરિકા વચ્ચેના સંબંધોમાં ગુણાત્મક પરિવર્તન આપ્યું છે”. – આ વિધાન પર વિવેચન કરો.

અથવા

- ૨ પાકિસ્તાન સિવાયનાં બીજા પાડોશી દેશો સાથેના સંબંધોમાં ભારતે કયા પ્રશ્નોનો અને શાથી સામનો કરવો પડ્યો છે ? ગુજરાતની જાહેરાતનું આ પ્રશ્નોના નિરાકરણની દૃષ્ટિએ અને એક મહત્વના સૈદ્ધાંતિક પ્રદાન તરીકે મહત્વ તપાસો.
- ૩ ભારતની વિદેશનીતિના ઘડતરમાં બાહ્ય પરિબળો કે આંતરરાષ્ટ્રીય સંદર્ભનું મહત્વ આ સંદર્ભમાં થયેલાં પરિવર્તનોની દૃષ્ટિએ ચર્ચો.

અથવા

- ૩ ભારતની વિદેશનીતિના ઘડતરમાં ભૂગોળ અને આર્થિક વિકાસે શું ભાગ ભજવ્યો છે ?

XX-3253]

1

[Contd..

- ૪ “શીત યુદ્ધ દરમ્યાનના ભારત અને રશિયા વચ્ચેના ઉખાભર્યા સંબંધોનું સ્થાન શીત યુદ્ધના અંતપછી વધુ વ્યવહારુ સંબંધે લીધું છે”. – આ વિધાનની ટીકાત્મક સમીક્ષા કરો.

અથવા

- ૪ સંયુક્તરાષ્ટ્રસંઘની સલામતી સમિતિમાં ભારતને કાયમી સત્યપદ મળે માટે તમે કઈ દલીલો કરશો ?

અથવા

- ૪ ભારત અને પાકિસ્તાનના સંબંધોમાં વર્તમાન સમયમાં મુખ્યત્વે કયા પ્રશ્નોનો સામનો કરવો પડ્યો છે ?

ENGLISH VERSION

Instruction : All questions carry **equal** marks.

- 1 "Pandit Jawaharlal Nehru played a role greater than that played by any other Prime Minister in the formulation of Indian foreign policy". Discuss by giving illustrations. What were the main factors responsible for the important role played by Nehru ?

OR

- 1 Critically review the role played by political traditions such as Internationalism, Asianism; Anti-imperialism and anti-colonialism and anti-racialism in the formulation of Indian foreign policy.
- 2 "The end of cold war has brought about a qualitative change in Indo-US relations". – Comment on this statement.

OR

- 2 What type of problems has India faced in relations to small neighbours (excluding Pakistan) and the reasons for it ? Examine the importance of *Gujarat* Doctrine as a solution to these problems and also an important theoretical contribution.

- 3** Discuss the role played by external factors or international context in the formulation of Indian foreign policy in the light of changing international context from time to time ?

OR

- 3** What role has geography and economic development played in the formulation of Indian foreign policy ?
- 4** "The warm relationship enjoyed by India and Soviet Union during Cold War days has been replaced by more practical relationship between India and Russia in the post Cold War period". – Critically examine this statement.

OR

- 4** What arguments would you make for making India a permanent member of the Security Council of UNO ?

OR

- 4** What type of main problems has India faced in relation to Pakistan in recent times ?
-